

SKRWAWIONE DUSZE

Prawda. Sprawiedliwość. Przebaczenie. Pojednanie

Redakcja naukowa: *Alicja Bartuś*

Recenzenci:

prof. dr hab. Barbara Engelking

prof. dr hab. Mariusz Wołos

Projekt okładki: *Tomasz Bocheński*

Korekta: *Kamila Drabek*

Wydawcy:

Auschwitz

Birkenau

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau

ISBN: 978-83-7704-104-8

MDSM/IJBS

Fundacja na Rzecz MDSM w Oświęcimiu

ISBN: 978-83-64554-28-5

OŚWIĘCIM 2015

PODZIĘKOWANIA ZA POMOC FINANSOWĄ W WYDANIU KSIĄŻKI

Fundacji im. Róży Luksemburg / Fundacji Pamięci Ofiar Auschwitz-Birkenau / Muzeum Stutthof w Sztutowie

Z recenzji:

Starannie dobrane teksty układają się w interesujący kolaż refleksji o obecności Auschwitz i ludobójstwa we współczesnym świecie. [...] Tom jest różnorodny, wielowątkowy, bardzo interesujący. Zawiera szereg ważnych artykułów, poruszających tematy wcześniej nieznanne lub niedoceniane oraz tematy nowe lub ujmowane z nowej perspektywy. Doskonały jej układ pozwala Czytelnikowi stopniowo wgłębiać się w poszczególne sekcje tematyczne, rozszerzając wiedzę i wnikając głębiej w poszczególne wątki: pułapki pamięci, powroty z piekła, rachunki sumienia i krzywd, by wreszcie dokonać wyboru pomiędzy krzykiem a milczeniem.

prof. dr hab. Barbara Engelking

Centrum Badań nad Zagładą Żydów Instytutu Filozofii i Socjologii PAN

Książka traktuje o prawdzie, sprawiedliwości, przebaczeniu i pojednaniu, o dążeniu do nich, ale i o mniej lub bardziej udanych próbach ich torpedowania, przemilczania, zwalczania, podważania i negowania. [...] Bez prawdy i sprawiedliwości nie będzie przebaczenia. Bez przebaczenia nie będzie pojednania. Nie będzie go też bez zrozumienia. Są to wartości i pojęcia [...], wręcz fundamentalne. Podobnie jak fundamentalne są pytania stawiane przez autorów pomieszczonych w tomie tekstów. [...] Walczyć i dążyć do wskazanych wyżej wartości należy nieustannie. [...] Właśnie owa walka i owe dążenie jest może najlepszą miarą człowieczeństwa. Innymi słowy „powrót z piekła jest możliwy”, ale najczęściej to ścieżka wiodąca przez inne piekło. Dążenie do prawdy to także podstawowe zadanie uczonych, niezależnie jaką dziedzinę czy dyscyplinę reprezentują. Wyrazem tego jest też książka „Skrwawione dusze”. Nie mam wątpliwości, że służy jak najlepiej zarówno dążeniu do prawdy, jak i przypominaniu, że bezustanne kroczenie drogą ku wskazanym wyżej wartościom jest naszym obowiązkiem.

prof. dr hab. Mariusz Wołos

Instytut Historii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

SKRWAWIONE DUSZE

Prawda. Sprawiedliwość. Przebaczenie. Pojednanie

I. PUŁAPKI PAMIĘCI: STAN SERC I UMYSŁÓW

	str.
Eugeniusz Cezary Król: <i>Od wrogości do dobrego sąsiedztwa. Polacy i Niemcy w splocie dziejów</i>	19- 42
Marek Kornat: <i>„Bezpieczeństwo zbiorowe” i „Wielka Wojna Ojczyźniana”. Parę uwag o rosyjskiej zagranicznej polityce historycznej</i>	43-52
Jacek Chrobaczyński: <i>Czy Polacy zostali rzeczywiście zniewoleni przez komunistów po II wojnie światowej?</i>	53-82

II. CZY POWRÓT Z PIEKŁA JEST MOŻLIWY

Robert Szuchta: <i>Dlaczego więźniowie niemieckich obozów koncentracyjnych nie cieszyli się z wyzwolenia?</i>	85-94
Wanda Witek-Malicka: <i>Spółeczny kontekst dziecięcego doświadczenia traumy obozowej</i>	95-109
Martyna Grądzka-Rejak: <i>Przetrwac wojnę i co dalej? Okres przejściowy wojny i pokoju w Krakowie w pamięci kobiet żydowskich</i>	111-128
Anna Zapalec: <i>Emocje ukryte w źródłach. Wybrane aspekty badania przeżyć związanych z doświadczeniami represji sowieckich wyrażane w tekstach wspomnieniowych</i>	129-139
Jacek Lachendro: <i>Rola byłych więźniów obozu Auschwitz w utworzeniu muzeum</i>	139-153
Marcin Owiński: <i>Miejsce bez pamięci? Zanim powstało Muzeum Stutthof (1945–1962)</i>	155-172

III. RACHUNKI SUMIENIA, RACHUNKI KRZYWD

Ryszard Kaczmarek: <i>Polacy w Wehrmachcie – służba wojskowa i powojenne losy</i>	175-180
Elisabeth Büttner: <i>Postępowanie wobec więźniów funkcyjnych KL Auschwitz w tzw. procesach frankfurckich</i>	181-189
Piotr Setkiewicz: <i>Zbrodniarz, który może się przydać – osądzenie dyrektorów IG Farben</i>	191- 203
Piotr Trojański: <i>Problem profanacji szczątków ofiar Auschwitz w świetle materiałów procesowych Sądu Grodzkiego i Sądu Powiatowego w Oświęcimiu (1945–1969)</i>	205-221
Adelina Hetnar-Michaldo: <i>Obozy pracy przymusowej w Częstochowie należące do niemieckiego koncernu zbrojeniowego HASAG</i>	223-229
Piotr Turek: <i>Relacje polsko-niemieckie na terenie powiatu oławskiego w pierwszych latach po zakończeniu II wojny światowej w oparciu o wywiady i wspomnienia</i>	231-240

IV. MIĘDZY KRZYKIEM PRAWDY A MILCZENIEM

Joanna Lubecka: <i>Niemieckie debaty: społeczna percepcja zbrodni nazistowskich, ich ścigania i karania</i>	243-259
Jan Grabowski: <i>Rola „biernych świadków” w realizacji „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej” na terenie okupowanej Polski</i>	261-274
Alicja Bartuś: <i>Milczenie jako przeszkoda na drodze do pojednania po ludobójstwie w Rwandzie</i>	275-294
Jolanta Ambrosewicz-Jacobs: <i>Globalizacja pamięci i edukacji o Holokauście. Procesy pojednania w społeczeństwach postkonfliktowych</i>	295-306

EPILOG – ARGUMENT: BIOGRAFIA

Alicja Bartuś, Zbigniew Bartuś: <i>August Kowalczyk: z Auschwitz do... Auschwitz</i>	309-316
Wirginia Węglińska: <i>Wiktor Ostrowski (Lubliner) – biografia kinotechnika</i>	317-327
Daria Czarnecka: <i>Sekretne życie Bronisława Żołnierowicza, czyli jak „dobry człowiek” został „zbrodniarzem”</i>	329-336

